

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 20.11.2007
COM(2007) 726 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ ОТ КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Възможности, достъп и солидарност: към нова социална визия за Европа на
XXI век**

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	Въведение	3
2.	Променящата се социална действителност	4
3.	Социална визия за Европа, насочена към предоставяне на „шансове за успех“ — повишаване на благосъстоянието чрез осигуряване на възможности, достъп и солидарност	7
4.	Ключови области на действие	8
5.	Ролята на Европейския съюз.....	11
6.	Последващи стъпки.....	13

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Какво може да се направи за повишаване на благосъстоянието, на качеството на живот и на общите ценности на европейските граждани в днешния свят? Това е главният въпрос на Програмата за гражданите¹ на Комисията, който е в центъра на основните инструменти на Европа като единния пазар, Лисабонската стратегия за растеж и трудова заетост и Стратегията за устойчиво развитие. Всички тези политики трябва да се градят на задълбочено разбиране на европейската социална действителност и да вървят в крак с нея.

Каква е тази действителност?

- Обществата в Европа се променят бързо — европейците живеят по-дълго, сблъскват се с безпрецедентни промени в семейните структури, отбелязват напредък в областта на равнопоставеността на половете и се приспособяват към нови форми на мобилност и многообразие.
- Глобализацията, технологичният прогрес и икономическото развитие засягат начина ни на живот и труд чрез нови възможности за работа, търсене на нови умения и забързване на ритъма на промените. Свързаните с това ползи и рискове не се разпределят по равностоен начин — някои части от населението изпитват трудности да се приспособят и рискуват да се окажат без работа или социално изолирани.
- Европейският съюз също се промени — той нарасна до 500 милиона граждани и стана по-многообразен. Присъединяването на нови държави-членки разпространи ползите от мира, свободата и благополучието в целия Европейски съюз и в съседните му държави.

Това развитие предлага безпрецедентни възможности за свободен избор, по-здравословен и по-дълъг живот, по-добри жизнени условия и по-новаторски и отворени общества. Но то създава и нови социални рискове, които могат да доведат до ограничаване на шансовете за успех и да подхранят усещане за несигурност, изолация, несправедливост и неравенство. Има широко разпространени очаквания за това, че Европа трябва да играе по-важна роля за повишаване на благосъстоянието на своите граждани в контекста на глобализацията, като им помага да предвидят и да предизвикат промените, както и за това, че трябва да разпространява европейските ценности на световната сцена.

За да може да откликне по-успешно на тези притеснения и очаквания, Комисията започна широкомащабни консултации относно социалните промени, които протичат в Европейския съюз. Като се позовава на документа за обсъждане на Бюрото на съветниците по европейска политика и на резултатите от анкетата на Евробарометър², Комисията предизвика обсъждане между заинтересованите страни, държавите-членки и другите институции на Европейския съюз³ и започна консултации по интернет, за да

¹ COM(2006)211 от 10 май 2006 г.

² Вж. документите на: http://ec.europa.eu/citizens_agenda/social_reality_stocktaking/index_en.htm

³ Вж. например доклада на Европейския парламент от 17 ноември 2007 г. (A6-400/07) и становището на Европейския икономически и социален комитет от 18 януари 2007 г. (2007/C

потърси различните гледни точки за това какво представлява европейската социална действителност. Целта на настоящото съобщение е да обогати текущата консултация относно европейската социална действителност като разшири обсъждането и го насочи от анализа към отговорите. Реакциите спрямо тази визия ще подпомогнат подготовката на подновена Социална програма, която ще бъде представена от Комисията в средата на 2008 г.

2. ПРОМЕНЯЩАТА СЕ СОЦИАЛНА ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ

Ако се има предвид световния стандарт, европейските общества са задоволени и когато ги анкетират, европейците отговарят, че са щастливи и доволни от своя начин на живот. И все пак, когато ги запитат за бъдещето, те изразяват безпокойство и загриженост, особено за бъдещите поколения.

Защо? Естествено схващанията на отделните хора и на отделните региони или държави значително се различават. Обаче всички те имат нещо общо помежду си — всички държави-членки са подложени на бързи и дълбоки промени⁴.

• В обществото

- Продължителността на живота в европейските общества значително се е увеличила: за мъжете — от 43,5 години през 1900 г. на 75,5 години през 2000 г., като се очаква тя да бъде 82 години през 2050 г. и за жените — от 46,0 години на 81,4 години, като се очаква тя да бъде 87,4 години. Благодарение на шестдесет години мир, на напредъка в медицината и на по-добрите условия на работа и живот все по-голяма част от европейците се радват на повече и по-активни години след пенсиониране. Това обстоятелство има значително отражение върху системите за социално осигуряване, тъй като свързаните с тях разходи се очаква да нараснат до 2,5 % от БВП до 2030 г. и 4,3 % до 2050 г. В същото време, що се отнася до достъпа до здравни услуги и очакваните години живот в добро здраве, все още съществуват значителни разлики между отделните групи доходи и отделните региони.
- Раждаемостта спада, но данните показват, че желанието за деца често остава незадоволено. Това е свързано със сложна комбинация от причини, които включват неравномерното разпределение на родителските отговорности, недостатъчното детски заведения, жилищното положение и организацията на работното място, която не насърчава гледането на деца.
- Поради тези демографски тенденции социални рискове като старческа зависимост и социална изолация се очаква да се повишат. Днес 28 % от хората на възраст над 70 години живеят сами. Две трети от хората на възраст над 75 години са зависими от неформалните грижи, които полагат за тях близките членове на семейството, особено жените. Всеки шести възрастен човек живее в бедност, като възрастните жени са особено засегнати от ниски пенсии поради непълен трудов стаж.

93/11), както и дейността на представителствата на Европейската комисия в Дъблин, Париж и Будапешта.

⁴ Документът, подготвен от Бюрото на съветниците по европейската политика, съдържа подробен преглед на текущите социални тенденции. Допълнителни факти и цифри могат да бъдат намерени в доклада на Комисията за социалното положение за 2007 г.

- Между по-младите и по-възрастните поколения се появяват нови рискове от разделение в областта на заплащането, сигурността на работните места и достъпа до жилище, както и в поделянето на финансовите тежести на стареенето. Пропастта между стремежите на младите поколения и заплахата от ограничаване на възможностите има опасност да създаде „разрив между поколенията“.
- Промените в семейните структури, които включват разпадане на брака, самотни родители и отслабващи връзки с по-далечните роднини, повдигат нови въпроси относно равновесието между работа и семеен живот и отговорностите за отглеждането на деца. Домакинствата със самотен родител са изложени на по-висок риск от безработица.
- Въпреки че се осъществява напредък в областта на равнопоставеността на половете, това далеч не е действителност във всички 27 държави-членки. Жените остават по-слабо представени на пазара на труда, както и на позиции за вземане на икономически и политически решения, и разликата в заплащането на половете е все още средно 15 %. Свързаните с пола стереотипи се задържат трайно.
- Разликите в доходите и съществуващите възможности са големи между различните региони, между селските и градските райони, както и между различните държави-членки. Над 100 милиона души живеят с доходи, които се равняват максимум на 22 EUR на ден. Равнището на детската бедност остава високо и се повишава в няколко държави-членки. Такива деца са изправени пред много по-голям риск от социална изолация и бедност по-нататък в живота.
- Миграцията поставя на изпитание ефективността на стратегиите за интеграция на държавите-членки, особено в големите европейски градове и в граничните райони.

• ***В икономиката***

- Въпреки че процентът на заетост се увеличава и Европа създаде 3,5 милиона нови работни места през 2006 г., безработицата остава висока в много части на Европа.
- Демографското развитие увеличава опасността от неравномерно разпределение на умения и работна ръка в различните възрастови групи. Средната възраст за преустановяване на трудовата дейност се увеличава, но за хората на възраст от 55 до 64 години 47 % от мъжете и 65 % от жените вече са напуснали пазара на труда.
- Животът на работното място е коренно преобразен вследствие на съчетания ефект на технологичния прогрес, променящите се икономически изисквания и разрастването на сферата на услугите. Работещите трябва да се справят с ускоряващия се ритъм на промените, независимо дали става дума за придобиване на нови умения, приспособяване към новите бизнес модели или адаптиране към променящите се предпочитания на потребителите. В същото време се откриват възможности за по-гъвкави форми за полагане на труд благодарение на използването на информационните технологии и нарастващото значение на плаващото работно време и на дистанционната работа.
- Моделите и условията за полагане на труд стават по-разнообразни и по-нетипични, като с това се слага край на перспективата за кариера, изградена в рамките на „работа за цял живот“, зачестява работата на непълен работен ден, по-голямата

географска мобилност и се извършват повече промени през целия живот както на работата, така и на трудовия статус. Това увеличава риска от поляризация на пазара на труда, което води до все по-голяма разлика в трудовото заплащане и до обричане на хората с малко умения на нискоквалифицирана работа, която предоставя твърде малко перспективи за професионално издигане.

- В общество, основано на знанието, човешкият капитал, образованието и уменията са необходими в още по-голяма степен, за да се насърчи създаването на работни места и да се засили социалната интеграция. Но една пета от учениците не достигат основното ниво на грамотност и аритметични умения и шест милиона млади хора напускат училище без да са придобили никаква квалификация. Това повдига въпроси за качеството и ефективността на системите за образование и обучение в Европа. Младите и особено тези, които напускат училище преждевременно, изпитват трудности да намерят работа като се има предвид по-малкото налична неквалифицирана работа и твърде неравностойния достъп до обучение през целия живот.

- ***В начина на живот и ценностите***

- Традиционните връзки като семейство, социална група и религия отслабват. Наблюдава се тенденция на индивидуализиране на ценностите и раздробяване на културата, която води до съсредоточаване по-скоро върху отделната личност и потребителя отколкото върху обществото като цяло, и която поставя нови въпроси за търпимостта и уважението към другите. В същото време се появяват нови форми на солидарност, които включват тези, създадени чрез новите видове развлекателни и културни дейности.
- Значението на традиционните форми на участие в политическия живот намалява и доверието в обществените институции е често ниско. И все пак се наблюдават нови, по-гъвкави начини за гражданско участие и желание да се изгради бъдещето.
- Глобализацията увеличава многообразието като по този начин насърчава любознателността и обогатява обществата. Но тя буди безпокойство за културното многообразие и диалога между културите, както и за способността на Европа да утвърди общите си ценности.
- Появяват се нови социални проблеми като стреса и депресията, затлъстяването, болестите, свързани с околната среда, и обездвижването. Те се прибавят към традиционните проблеми на социалната изолация, психическите заболявания, злоупотребата с наркотици и алкохол, престъпността и несигурността.
- Революция на информационните технологии и новите средства за комуникация пораждаат нови форми на диалог и гражданско участие. Но има риск от пораждаване на нови „комуникационни пропасти“ между различните общности и поколения, които никога не са имали или вече нямат достъп до новите средства за комуникация. Наблюдава се появата на разделение на основата на достъп до цифровите технологии, тъй като ниско образованите, възрастните и икономически неактивните граждани изпитват трудности да използват новите технологии.
- Моделите на производство и потребление, които са в основата на изобилието, на което се радват в много части на Европа, се отразяват и върху изменението на

климата и усилената експлоатация на природните ресурси. Обръщането на отрицателното влияние на сегашния начин на живот означава да приспособим поведението си и това ще има сериозни социални последици.

- Технологичният прогрес поставя етични проблеми като например медицинското лечение, генната терапия, стволовите клетки и т.н.

Независимо от текущите реформи, съществуващите социални системи не винаги са добре подготвени да се адаптират към тези нови и в повечето случаи безпрецедентни предизвикателства.

3. СОЦИАЛНА ВИЗИЯ ЗА ЕВРОПА, НАСОЧЕНА КЪМ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА „ШАНСОВЕ ЗА УСПЕХ“ — ПОВИШАВАНЕ НА БЛАГОСЪСТОЯНИЕТО ЧРЕЗ ОСИГУРЯВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИ, ДОСТЪП И СОЛИДАРНОСТ

Навсякъде в Европейския съюз се поражда нова социална визия за това как по най-добър начин да се осигури повишаване на благосъстоянието в лицето на днешните предизвикателства. Този нов подход се основава върху възможности, достъп и солидарност:

- Възможности — за да имаме успешен старт в живота, да осъществим потенциала си и да се възползваме от възможностите, които ни предоставя новаторска, отворена и модерна Европа.
- Достъп — нови и по-ефективни начини да получим образование, да се издигнем на пазара на труда, да получим качествено здравно обслужване и социална закрила и да участваме в културния и обществен живот.
- Солидарност — да насърчаваме социалното сближаване и социалната устойчивост и да се уверим, че никой не е оставен да се справя сам.

Тази визия отразява все по-широко разпространеното схващане, че тъй като обществото не може да осигури равни резултати на своите граждани, то трябва много по-решително да насърчава равните възможности.

Не съществува единен подход, който да се прилага за цяла Европа, но съществуват общи предизвикателства и обща нужда да се предприемат действия. Главният стремеж е да се постигне едно по-равномерно разпределение на „шансовете за успех“, които да осигурят на всеки в Европейския съюз достъп до ресурси, услуги, условия и възможности, за да се осмислят в действителността теоретичното равенство на възможностите и активното гражданство.

Това е въпрос на социална справедливост и социално сближаване. Пропастта между „победителите“ и „губещите“ от икономическите и технологичните промени може да доведе до нов вид неравенство, свързано с постоянен риск от бедност, която ще съвпадне с новите форми на социална изолация. В едно модерно и единно общество на всеки трябва да се позволи да дава своя пълноценен принос към обществото и да има достъп до новите възможности за „социално издигане“ през различните етапи от живота си.

Това е икономически императив. Едно добре функциониращо, уверено в себе си и динамично общество, което инвестира в своя човешки капитал и създава възможности за всеки да се издига през целия си живот, е основополагащо за поддържането на икономическия растеж, на участието в пазара на труда, на жизнените стандарти и за борбата със социалната изолация. Това е също така и една солидна финансова инвестиция — решаването на социалните проблеми при техния източник намалява риска от това системата за социално осигуряване да бъде длъжна да плаща на по-късен етап сметката за социалното неправилно функциониране и липсата на икономически възможности.

Това е и един политически императив. Изграждането на климат на доверие е особено важно за напредъка, модернизацията и готовността за промяна.

4. КЛЮЧОВИ ОБЛАСТИ НА ДЕЙСТВИЕ

Тази програма за възможности, достъп и солидарност изисква инвестиции — възобновяване на ангажимента за постигане на пълния човешки потенциал на Европа и за увеличаване на шансовете за успех за всички:

- **Инвестиране в младежта:** Новите социални промени имат огромно влияние върху младежта. Доказано е, че шансовете за успех на всеки един се определят често към момента на започване на училище, като семейната среда и условията на живот играят ключова роля. Основните познавателни и аритметични умения и грамотността се придобиват в ранна детска възраст. Уменията за учене, стремежът да се следва висше образование, отношението към гражданско участие и изборът на здравословно хранене и начин на живот се формират в младостта. Нужни са новаторски подходи, за да се увеличи благополучието на младите и да се засили тяхната способност да направят успешен старт в живота. Необходими са особени усилия, за да се подобрят детските заведения и учебните структури за малките деца, да се адаптират учебните програми, да се ограничи преждевременното напускане на училище и да се улесни достъпът на младите хора до пазара на труда, жилищата и финансирането. Инвестирането в децата и младежите получава все по-голямо признание като основен фактор за подобряване на шансовете за успех. Това е инвестиция за цял живот — инвестиция в бъдещето.
- **Инвестиране в процъфтяващи кариери:** В професионалния живот днес и в бъдеще всеки ще се сблъска с редица преходи — от училище на работа, между различните длъжности и трудови статуси, между търсенето на нова работа и обучението, между периодите на прекъсване на работа и на отпуски за гледане на деца или възрастни хора, между професионалния живот и пенсионирането. Има опасност от поляризация между тези, които могат да се справят и тези, особено ниско квалифицираните, които не могат. В рамките на един подход, който се основава на жизнения цикъл, пазарът на труда трябва да стане по-гъвкав и да осигурява необходимите стимули и защитни механизми, които да позволят на работниците и предприятията да се приспособят към промените и да се радват на по-разнообразен професионален живот. Сигурността и гъвкавостта могат взаимно да се подпомагат и да се допълват („гъвкава сигурност“), за да засилят способността на хората да се включат в пазара на труда, да се издигнат и да останат по-дълго на него, като им осигурят плавни преходи през цялата кариера. Свидетели сме на рязка промяна в политиката и културата — замяната на „работата за цял живот“, завършваща с ранно

пенсиониране, с „работа през целия живот“, съпътствана от стратегии за активно стареене, в основата на които стоят усилено и по-достъпно обучение през целия живот, гъвкави трудови споразумения, безопасни и новаторски условия на труд и модерни и ефективни механизми за социална защита. Това е начинът да бъдат привлечени и задържани повече хора на работа, за да могат да осъществят стремежите си и да работят по-продуктивно.

- **Инвестиране в по-дълъг и по-здравословен живот:** Последиците от стареенето на обществото стават очевидни — новите здравни и социални рискове имат сериозно влияние върху системите за социална защита. Но демографските промени откриват и нови възможности за разпространението на новаторски услуги, стоки и технологии (например грижа за възрастните хора), които имат значителен потенциал за растеж и нови работни места. От гледна точка на жизнения цикъл социалните и финансовите последици на стареенето изискват да се преосмислят основно разпределението на свързаните с него разходи и споделянето на отговорностите между поколенията. Европа трябва да се възползва напълно от настоящата възможност, която се открива благодарение на добрата икономическа ситуация, и да започне дълготрайни реформи.
- **Инвестиране в равнопоставеността на половете:** Все още съществуват твърде много пречки пред участието на жените в професионалния живот и в обществото, като към това трябва да прибавим допълнителния риск, свързан с отговорностите за предоставяне на грижи на възрастните хора, който ще засегне жените в по-голяма степен. За Европа е от изключителна важност да продължи промяната от модел на социална и данъчна политика, ориентиран към това, че мъжът осигурява издръжката на семейството, към подкрепата на правата на всеки един гражданин и на семеен модел, при който и двамата партньори „осигуряват хляба“, защото са наети на платена длъжност и могат да съчетаят професионалните, личните и семейните аспекти на своя живот. Основни приоритети в това отношение са решаването на въпроса за разликите в заплащането, преразглеждането на данъчните системи, за да се подобрят трудовите стимули, осигуряването на достъпни заведения за полагане на грижи за децата и възрастните хора, които да са на достъпни цени, разпространението на трудови практики, които осигуряват време за семейството като предвиждат по-гъвкави споразумения за отпуски през целия живот. Такива мерки също ще улеснят запазването на повече хора на работното място и намаляването на риска от изпадане в бедност.
- **Инвестиране в активната социална интеграция и недискриминацията:** Шансовете за успех не са разпределени равномерно в днешните общества. Ефективният и равен достъп до работни места, до обучение през целия живот, до социални и здравни услуги се различава значително в различните части на Европейския съюз, като една голяма част от населението на ЕС е бедно и подложено на социална изолация и изпитва огромни трудности да си осигури достойно съществуване и да си намери работа. Всяка ситуация е различна — решението изисква поредица от специфични мерки, които съчетават подкрепа за доходите на равнище, което е достатъчно да осигури на хората достоен живот, и връзка с пазара на труда чрез възможности за нова работа или професионално обучение и чрез по-широк достъп до социални услуги, които дават допълнителна квалификация. Освен това 44,6 милиона души на възраст между 16 и 64 години (или 16 % от населението на Европейския съюз в активна възраст) смятат, че имат хроничен здравословен

проблем или увреждане. Много от тях желаят и са в състояние да работят, стига да им се осигурят подходящи условия на труд. Въпреки че дискриминацията на основата на увреждане, възраст, религия, раса, етнически произход или сексуална ориентация е забранена, тя все още възпрепятства шансовете за успех на много хора. Със стареенето на населението и възможността на практика за съжителство на пет поколения, с индивидуализацията на предпочитанията и по-разнообразните миграционни потоци, нашите общества стават по-отворени, по-многообразни и по-сложни. Приемането на многообразието, активната социална интеграция на хората в неравностойно положение, насърчаването на равенството и премахването на дискриминацията са основни приоритети, които ще позволят на европейците да постигнат лична свобода и повече права.

- **Инвестиране в мобилността и успешната интеграция:** Европейците ще станат по-мобилни — европейската младеж днес е много по-мобилна, отколкото през предишните поколения, и мобилността в Европейския съюз е основно право на гражданите, като мобилността в рамките на ЕС е желана черта на една по-интегрирана икономика. Освен това на постоянните имиграционни потоци се гледа като на една необходимост за Европа, за да може тя да посрещне предизвикателствата на демографското стареене и намаляването на активното население. Тези потоци вероятно ще бъдат по-разнообразни от традиционните модели на имиграция, тъй като все повече хора напускат и след това се връщат в родните си страни. Всичко това означава, че европейските общества ще станат по-отворени, по-многообразни и по-сложни. Необходими са нови напредничави подходи, за да се подпомогне по-пълната интеграция на мигриращите хора като се насърчава взаимното уважение в един двустранен процес на упражняване на права и спазване на задължения.
- **Инвестиране в гражданското участие, културата и диалога:** Активното участие в колективни дейности като култура, спорт, граждански и политически движения допринася за сближаването и солидарността на европейските общности и така подпомага борбата с опасностите от раздробяване и изолация. Доброволният труд и гражданската ангажираност също играят важна роля в засилване на социалното сближаване. В днешна Европа културният обмен е по-оживен и динамичен от всякога. Повечето свободно време увеличи неимоверно търсенето на нови културни продукти. Културното многообразие на Европа е източник на обогатяване в човешки план и на вдъхновение в световен мащаб. То е и икономически актив, тъй като новаторството и творческият дух са важен стимул за икономическите дейности и за създаването на работни места в днешния свят, основан на знанието.

Това са „инвестиции“ в човешкия и социалния капитал на нашите общества. Те изискват усилия от страна на всеки един, на семействата, на местните общности, на социалните учреждения и на предприятията, на неправителствените организации и на различните равнища на управление. В някои случаи това може да означава пренасочване или нов начин на разпределяне на социалните разходи. Тук не става въпрос просто да се харчи, за да се покрият последиците на един обществен неуспех. Това е една социална инвестиция, която трябва да бъде оправдана съобразно най-добрите налични прогнози за социална и икономическа възвръщаемост от гледна точка на устойчивото развитие. Например инвестирането в най-младите, в образованието и обучението или в здравната профилактика дава много висока възвръщаемост и предлага значителна отплата по-късно в живота или за следващото поколение, не само

чрез по-високата степен на заетост и на продуктивност, но също и чрез намаляване на огромните разходи, които социалното разцепление би наложило на нашите общества. Това е начинът да се постигне баланс между справедливост и ефикасност.

5. РОЛЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Държавите-членки носят главната отговорност за промените в политиката, които са необходими, за да се превърне тази визия в действителност. Съобразно изискванията за субсидиарност и пропорционалност, действията на Европейския съюз ще бъдат ангажирани единствено, ако се докаже тяхната добавена стойност. Такива са очакванията на гражданите и обикновено това е най-ефикасният начин. Но това не пречи на една по-активна роля на Европейския съюз с цел да се ускорят промените и да се насочват, подкрепят и съпровождат необходимите реформи.

Тази роля се гради на солидна основа — достиженията на правото на Общността и набора от споделени права и ценности, които са ясно изразени в член 2 от Договора за реформа, както и в Хартата на основните права: зачитане на човешкото достойнство, свободата, демокрацията, равенството, принципа на правовата държава и на зачитането на правата на човека, включително на правата на лицата, принадлежащи към малцинства. Тези ценности са общи за всички държави-членки в едно европейско общество, чиито характеристики са плурализмът, недискриминацията, толерантността, справедливостта, солидарността и равенството между жените и мъжете.

Силата на Европейския съюз не се корени само в това, че той е една общност на ценностите, но също така и една общност на действието, в която държавите-членки сплотяват усилията си и постигат резултати заедно. Договорът за реформа съдържа хоризонтална социална клауза, която ще даде тласък на поетия от Европейския съюз ангажимент по отношение на трудовата заетост и социалната защита и ще утвърди ролята на регионите и на социалните партньори като част от политическата, икономическата и социалната тъкан на Съюза. За да се справим с новите предизвикателства, изброени по-горе, е нужно тази колективна енергия да бъде насочена към новаторски решения в областта на икономическата и социалната политика. Повечето от тях ще бъдат намерени на местно, регионално и национално равнище. Но Европейският съюз може да помогне в поне пет области:

- **Установяване на политическа рамка за действие:** В много области на социалната политика разнообразието на политики и практики и разнородността на националните институции в различните държави-членки пречат на хармонизацията. Въпреки това се чувства силна нужда и споделено желание да се работи за постигането на общите цели. Затова в редица области като заетостта, социалната интеграция, социалната защита, образованието, младежта, културата, здравеопазването и интеграцията на имигрантите Европейският съюз е установил общи цели със специфични срокове, механизми за докладване и индикатори като начин за наблюдение на напредъка и сравняване на най-добрите практики. Опитът от Европейската стратегия за заетостта, която бе предприета преди десет години и която сега е основен стълб на Лисабонската стратегия, показва, че такива механизми могат да окажат съществено влияние чрез насочване на вниманието върху приоритетите, които по-рано не бяха особено явни на равнище Европейски съюз, например „гъвкавата сигурност“, качеството и продуктивността на труда, грижите за децата, имиграцията, недекларираният труд и проблемите, свързани с малцинствата, както и чрез

насочване на вниманието към новаторските начини те да бъдат решени. Тези процеси вече действат от няколко години. Те допринесоха за това държавите-членки и Комисията да определят кои са общите им цели, но в по-малка степен за това да предизвикат необходимата доза амбиция и политически усилия за постигането на тези цели. Както за прегледа на Лисабонската стратегия, Европейският съюз трябва да реши как да направи тези естествени процеси по-динамични и повече насочени към прилагането, като в същото време да държи сметка за многообразието на институции и традиции. Подходът на „общите принципи“, който се използва в случая на гъвкава сигурност, може да бъде например приложен, за да се насърчи активната интеграция на хората, които са най-далече от пазара на труда, при пълно зачитане на националните условия и правомощията на държавите-членки. Освен това трябва да се обърне внимание на това да се осигури последователност и да се оптимизира съгласуваността между различните процеси за координиране (например Лисабонската стратегия и Стратегията за устойчиво развитие, програмирането на структурните фондове).

- ***Защитаване на ценностите на Европа и осигуряване на равнопоставеност:*** Европейският съюз има стабилна нормативна уредба в области като равнопоставеността на половете, недискриминацията, свободното движение на работниците и условията на наемане на работа и труд. Европейските социални партньори бяха много активни при договарянето на споразумения или определянето на общи стратегии в ключови области като родителския отпуск, стреса на работното място, обучението през целия живот и управлението на преструктурирането. С оглед на променящата се социална действителност, увеличеното многообразие на Европейския съюз и новия Договор за реформа, нормативната уредба трябва да бъде преразгледана и адаптирана, там където това е необходимо, за да сме сигурни, че тя ще постигне определените цели по ефективен начин. Законодателството на Европейския съюз ще остане основният механизъм за защита на правата на гражданите така, както те са установени в Договора, включително и чрез осигуряване на по-голямо съответствие между националните правила. И накрая, Европейският съюз изложи своето виждане за това как Европа може да успее в ерата на глобализацията чрез създаване на световни правила и чрез изследване на най-добрите начини за насърчаване на сближаването на стандартите в световен мащаб.
- ***Споделяне на опит и добри практики:*** Въпреки цялото многообразие на Европейския съюз, държавите-членки често се сблъскват с общи социални тенденции и практическите трудности, които предлагат огромни възможности за взаимно обучение. Напредъкът към постигането на общите цели на Европейския съюз трябва да бъде наблюдаван, оценяван и сравняван. Социалните нововъведения трябва да бъдат изпробвани и социалната възвръщаемост на различните форми на инвестиции трябва да бъде оценявана. Най-добрите практики трябва да бъдат представени. Механизмите на Европейския съюз за обмяна на опит, за съвместни оценки и за партньорски проверки трябва да бъдат засилени, като в същото време се уверим, че те са част от главния национален и европейски политически дебат. От съществена важност в това отношение е да се постигне по-голямо участие на националните и регионалните парламенти, на местните и регионалните власти, на социалните партньори и неправителствените организации.
- ***Подкрепа на дейностите на местно, регионално и национално равнище:*** Чрез своята политика на сближаване и структурните фондове Европейският съюз играе

важна роля за намаляване на разликите в благосъстоянието и в жизнените стандарти в ЕС. Фондовете представляваха и продължават да представляват финансов лост, който позволява на по-изостаналите региони и държави-членки да си наваксат, както и осигурява по-добра взаимосвързаност и обмен между държавите-членки. В последните години тези инструменти станаха по-тясно свързани с политическите приоритети на Европейския съюз в областта на растежа и новите работни места. За периода 2007—2013 г. 75 милиарда EUR са инвестирани от Европейския социален фонд (ЕСФ), за да придобият работниците нови умения и предприятията да се запознаят с нови форми на организация на труда. Освен това по инициатива на Комисията бе създаден Европейски фонд за глобализацията, за да могат да бъдат реинтегрирани на пазара на труда работниците, които са съкратени поради променящите се световни търговски практики. Този фонд е важен знак за солидарност с тези, които са засегнати от последиците на глобализацията, и той трябва да осигурява ефективни превантивни и активни мерки, които да позволят на тези хора да се приспособят и да продължат напред. Комисията постави началото на дебат за бъдещето на европейския бюджет след 2013 г. Важно е констатациите на консултацията за социалната действителност да бъдат взети предвид в рамките на този дебат.

- ***Повишаване на осведомеността и изграждане на стабилна база от знания:*** На Европейския съюз е отредена важна роля за посочването на ключовите въпроси, предизвикването на обсъждане и създаването на политически импулс за решаване на общите предизвикателства в Европа. Инициативи като Европейската година на равните възможности за всички (2007 г.), на диалога между културите (2008 г.) и на борбата срещу бедността и социалната изолация (2010 г.) улесняват този вид обсъждания. Осъзнаването и анализът на социалните въпроси са често възпрепятствани от липсата на пълни и актуализирани статистически данни и индикатори за целия Европейски съюз. Събирането на сравними данни е необходимо и остава трудоемка задача. При все това лицата, които вземат решения, се нуждаят от тези факти, за да могат по-добре да информират обществения дебат и да оценяват социалните последици на различните инициативи. Редица фондации и агенции като Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд, новосъздадената Европейска агенция за основните права и Европейският институт за равенство между половете ще допринасят все повече за информирането на лицата, които вземат решения, и за повишаване на осведомеността. По-систематичното използване на консултации и на комисии от независими експерти, включително и от държави извън Европейския съюз, е също начин да се подобри информационната база и да се подхранва европейският политически дебат.

6. ПОСЛЕДВАЩИ СЪПЪРЖАЩИ

Целта на прегледа на постигнатото в областта на социалната действителност е да се анализира наново сложната динамика на социалните промени в нашите общества, за да може да бъде преценено доколко са подходящи и уместни настоящите политики и да се развие стабилна основа за в бъдеще.

Настоящото съобщение обрисова една нова социална визия за Европа на XXI век, насочена към предоставяне на „шансове за успех“, която се основава на предварителен анализ на промените на нашите общества, на новите социални предизвикателства, с които те се сблъскват, и на това как държавите-членки и Европейският съюз могат да

работят заедно, за да намерят решение на тези предизвикателства. То обогатява текущата консултация чрез очертаване на възможните области на действие и ролята на Европейския съюз в това отношение. Към момента консултацията е отворена и заинтересованите лица са поканени да изпратят своите становища. За бъде улеснено получаването на отговорите, крайният срок е удължен до 15.2.2008 г.⁵

За да бъде продължена тази консултация, Комисията ще подготви подновена Социална програма за средата на 2008 г. При подготовката на тази програма тя ще преразгледа естеството, обхвата и набора от инструменти, използвани в различните области. Тя също надлежно ще се съобрази с новата институционална рамка, установена от Договора за реформа. Заедно с преразглеждането на единния пазар, тази подновена Социална програма ще подпомогне постигането на нови конкретни резултати за гражданите на Европа.

⁵

Отговори и допълнителни коментари могат да бъдат изпращани на: SG-Social-Reality@ec.europa.eu